

ПОЛСКИЯТ ДУХ ПОДКРЕПЕН ОТ БЪЛГАРСКИ ПОТЕНЦИАЛ

В красивото мраморно фоайе на Полския институт в София много често се провеждат интересни културни събития - представят се книги, организират се музикални и поетични рецитали, изложби, прожекции на филми и т.н. И, макар пространството да не позволява големи посещения това, което се случва там винаги е искрено и завладяващо. Особеното на концертите тук е възможността за съучастие отблизо, за съвсем непосредственото възприемане на изпълненията които, лишени от дистанцията на голямата зала, се превръщат в интимно, човешко общуване с музиката и интерпретаторите. Създава се усещане за споделяне между хора с близки интереси и култура.

На 5 ноември 2018 г., елегантното пространство в центъра на столицата, за пореден път стана домакин на една красива музикална инициатива - камерен вокален концерт „Полска музика“, посветен на 100-годишнината от възстановяване независимостта на Полша. Бяха изпълнени творби от Станислав Монюшко и Карол Шимановски. Участваха: Габриела Георгиева - солист на Софийска опера, Марчо Апостолов - солист на Държавния музикален театър “Ст. Македонски” и младите певци Никол Раданова и Боян Савов. На рояла беше доц. д-р Елена Каралийска, преподавател по камерно пеене в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София. Програмата включваше 11 песни (5 от Монюшко и 6 от Шимановски), както и две арии от най-известната опера на Монюшко – „Халка“. Певците представиха всички пиеси на оригиналния, полски език. На екран зад концертния роял се проектираха портретите на двамата композитори, а смяната на изображенията условно рамкира двете части на концерта, съответно с произведенията на всеки от тях.

„Големи полски композитори, представени от големи български изпълнители!“ – с тези думи директорът на института, г-н Ярослав Годун откри концерта, а с кратко встъпително обръщение към многобройната публика, един от безспорните доайени на певческото изпълнителско изкуство в България и изтъкнат майстор на камерното вокално музициране, проф. Павел Герджиков (наскоро удостоен с почетната титла „Доктор хонорис кауза на Националната музикална академия“) представи двамата композиторите и изтъкна значимостта на полската романтична песен, чиято еволюция е тясно свързана с развитието на полската опера. В

чест на голямата поетеса Дора Габе, която е първият професионален преводач на полска поезия на български език, професорът прочете неин превод на стихове от Тетмайер, по които са писани част от представените в концерта песенни миниатюри.

Заобикаляйки стандартите на представяне на авторите в поредността на техния житейски път или пък като изява на професионално пристрастие към значимостта по отношение на полската и европейската музика, концертната програма започна с песни от „по-младия“ автор - Карол Шимановски (1882 – 1937). Обединяването в неговото творчество на късноромантичните и модернистични влияния с музикалното новаторство на XX век, заслужено го е превърнало в най-забележителния полски композитор след Фредерик Шопен. Песенният цикъл оп. 2, по стихове на Кажимеж Пшерва-Тетмайер, който се изпълнява за първи път в България и беше изпят от тенора Марчо Апостолов, както и песента „Лебедът“, оп.7, по стихове на Владислав Берент, представена от медзосопраното Никол Раданова, са свързани с първия период на неговия творчески път - късноромантичният. Специфичен тип изразност, смело съчетаващ ступорното самовглъбяване от философията на актуалните за онова време Ницше и Шопенхауер с модернистичното обединяване на образи и символика в стремежа към бягство от реалността.

Кризисният мистицизъм и песимистичните, декадентски настроения в предусещането на ценностния срив, с който идва новият (XX) век в стиховете на най-изтъкнатия поет на културно-естетическото движение „Млада Полша“ - Тетмайер, пречупени през индивидуалната музикална оригиналност на Шимановски, представиха артиста от националната оперета в непознатото амплоа на певец с вкус и усет към камерното вокално музициране. Осъзнаване на песента като на микрокосмос, в който се концентрират емоции, изява на стила и вокален колорит. Към това бих добавила и комплимент към вокално-техническата и музикална страна на изпълнението. Петте песни: „Целият свят остана там, далеч“, „Ти не си умряла“, „В мъглите“, „Понякога, когато дълго в полусън мечтая“ и „Аз слушах тебе“, замислени от автора, като изповеди „на границата на тишината, на формата и безкрайността“, както и „Лебедът“ по стихове на Берент, представена елегантно и с овладяна вокална емисия от младата абсолвентка на НМА, много се различават от стандартна певческа изповед, хармонично „подкрепена“ от

акомпанимента. Става въпрос за съвместно изграждане, в което двете линии – вокална и клавирна се развиват и кулминират равностойно, дори в определени моменти пианото звучи като водещ глас, върху който се ескпонира певческата емоция. И Раданова, и Апостолов умело „впяха“ лиричните откровения с клавирната партия, изпълнена майсторски и вдъхновено от пианистката Елена Каралийска.

Втората половина на концерта беше посветена на Станислав Монюшко (1819 – 1872). Песенното творчество на този ярък представител на полския романтизъм незаслужено стои в сянката на оперите му и фактът, че той е и един от създателите (заедно с Шопен) на полската камерна вокална лирика е недостатъчно познат дори и в Европа. Създадените от него, около 400 песни, са с изключително богата и разнообразна тематика, която включва и типичните за романтизма лирични миниатюри.

Бяха представени пет солови песни, по текстове на Йохан Волфганг Гьоте (в превод на полски език от Адам Мицкевич), Леонид Кондратович, Ян Чечот, Ян Захариашевич и Юзеф Крашевски. В тях се редуваха Никол Раданова и басът Боян Савов, който само преди месец стана лауреат на Международния конкурс за камерно пеене „Панчо Владигеров“ в град Шумен.

По-лесно достъпната музикална фактура и запомнящите се, близки до фолклорното звучене мелодии, естествено повдигнаха градус на настроението у слушателите. Всяка от тези мини поеми бе изпята с настроение, с нюанси, игра на тембри и динамики, които въздействат на слушателя, въвеждат го в състоянието на духа и преживяването.

Песента „Знаеш ли тази страна“ се е превърнала във втори национален химн на Полша и събужда патриотичните чувства у всеки, пристрастен към историята ѝ. Логично, много хубавото изпълнение на Боян Савов, беше бурно аплодирано. Последваха „Вечерна песен“ и „Златна рибка“, които Никол Раданова извая с богата и изразителна линия, и „Казак“ и „Дядо и Баба“, в които Боян Савов постигна прекрасен баланс и в степента на „вокалното разиграване“ на образите, и в сценичното си поведение. Битово-комичният характер на последната пиеса предизвика възторжения прием от страна на публиката, не на последно място и заради майсторското певческо изпълнение. И двамата млади певци много точно

съобразиха факта, че пеят именно на камерен концерт, а не в голяма концертна зала или на сцената на операта. Великолепна певческа техника, дикция и точен усет за мащаба на формата!

За финал на концерт бяха изпълнени ариите на двамата лирични герои от най-големия успех на Монюшко в оперния жанр – операта „Халка“. Предполагам, че не само на мен, но и на всеки музикант или ангажиран слушател, тази музика въздейства преди всичко със силния си емоционален заряд. Много любов и страст има в нея! Мощни лирични и патриотични чувства! От друга страна, типичното „славянско“ звучене, което характеризира мелодиката, буди усещането за непресторено и честно споделяне, откровеност и доверие. Това не е музика за забавление или декорация, тя звучи като заявена позиция, като „изкрещяна на висок глас истина“. Марчо Апостолов изпя майсторски любовното откровение на Йонтек от 4-то действие, а именитата прима на националната опера Габриела Георгиева брилянтно изпълни голямата ария на заглавната героиня от 1-во действие, което изключително много допринесе за постигнатия професионален блясък на събитието. Георгиева, без съмнение, е сопран от световна класа в пълен разцвет на творческите си сили и дори най-възторжените квалификации и определения за нейните качества са слаби. Участието ѝ в концерта беше чаканото удоволствие и от публиката и от останалите изпълнители, а може ми най-много от инициатора и мотиватор на събитието – Елена Каралийска, на която трябва да благодарим за преживения празник.

Нейна заслуга е представянето на точно тази програма, точно на това място, точно в този успешен екип! Нейна е също така и амбицията, българските певци да пеят на полски по начин, който удивлява и радва представителите на полската общност и полонистите в България.

Певческите условности обикновено комплицират излизането от всеки удобен и утвърден стереотип и в този смисъл, полският език поставя певица пред сериозно ревизиране на артикулационните навици. Осъзнаването на различната специфика и намирането на удобен вокален еквивалент, изисква огромен труд и упорито постоянство. Всичко това е постижение главно на г-жа Каралийска! Певците демонстрираха прекрасна дикция, всичко се чуваше и разбираше. Освен като музициращ партньор в интерпретацията, в лицето на Елена Каралийска изпълнителите имаха сигурна опора и ярка емоционална подкрепа.

Забележителни са сремежът и усилията, които влага доц. д-р Елена Каралийска, за популяризирането вокалното творчество на полските класици в България, обединявайки в новаторското си начинание обещаващи таланти от най-новото поколение възпитаници на Музикалната академия с вече утвърдени изпълнители от националните театри! Не на последно място, тези усилия очертават нови посоки за обогатяването на традиционния певчески репертоар.

доц. д-р Велизара Караянкова